

Тоқ ішек пен жіңішке ішек айырмашылығы

Тоқ ішек, *intestinum crassum*

- Тоқ ішек, *intestinum crassum*, асқорыту жүйесінің соңғы бөлігі. Мұнда, асқорыту процесі аяқталып, нәжіске айналдырылып, тік ішектің анальді тесігіне қарай бағытталады. Тоқ ішек іш қуысы мен жамбас астау қуысының аралығында орналасқан

Тоқ ішектің ерекшеліктері

- Тоқ ішектің көлемі, жіңішке ішектің көлеміне қарағанда жуандау.
- Тоқ ішектің сыртқы бетінде, бұлшықеттік қабығының жинақталып орналасу нәтижесінде түзілген үш таспасы, *teniae coli*, орналасқан.

- а) шажырқайлық таспа, *tenia mesocolica*, ол тоқ ішектің көлденең жиек ішегі мен сигма тәрізді жиек ішектің шажырқайларының, *mesocolon*, бекитін жерлеріне сәйкес орналасқан.
- ә) шарбалық таспа, *tenia omentalis*, таспа үлкен шарбының, *omentum majus*, бекитін жері болып саналғандықтан, шарбалық таспа деп аталады. Ол тоқ ішектің жоғарылаған, төмендеген және көлденең жиек ішектерінің алдыңғы бетінде орналасқан.
- б) бос таспа, *tenia libera*, ол тоқ ішектің соққыр ішек пен жоғарылаған жиек ішектің алдыңғы бетінен өтеді және тоқ ішектің көлденең жиек ішектің өз білігі айналасында бұрылуына байланысты артқы бетке өтеді.

- Топографиялық орналасуына және атқаратын қызметіне қарай тоқ ішек: соқыр ішекке және оның құрттәрізді өсіндісіне, жоғарылаған, көлденең, төмендеген, сигматәрізді жиек ішектерге және тік ішекке бөлінеді.

- Соқыр ішек, caecum, тоқ ішектің бастапқы кеңейген бөлігі. Ол оң мыңқын шұңқыры, fossa iliaca dextra, мен оң мыңқын сүйегі қырының, crista iliaca dextra, аралығында орналасқан. Алдыңғы беті іштің алдыңғы қабырғасымен; артқы қабырғасы оң мыңқын шұңқырымен және үлкен бел бұлшықетімен, m. psoas major, шектеседі.
- Құрттәрізді өсіндінің, appendix vermiformis, орналасу орны: біріншіден өсіндінің ұзындығына байланысты, екіншіден топографиялық орналасуына тәуелді.

- Тоқ ішектің жоғарылаған жиек ішегі, *colon ascendens*, соқыр ішектің тікелей жалғасы. Ұзындығы 15-20 см. Топографиясы: оң мықын сүйегі қырының, *crista iliaca dextra*, тұсында және соқыр ішектен басталып, бауырдың оң үлесінің тұсында жиекішектің оң иілімін, *flexura coli dextra*, құрап, тоқ ішектің көлденең жиек ішегіне, *colon transversum*, жалғасады.
- Тоқ ішектің көлденең жиек ішегі, *colon transversum*, тоқ ішектің жоғарылаған жиек ішектің тікелей жалғасы. Тоқ ішектің көлденең жиек ішегі, тоқ ішектің оң иілімі мен сол иілімінің аралығында көлденең бағытта, дөңес жағы томен қарай иіліп орналасқан.

- Тоқ ішектің төмендеген жиек ішегі, colon descendens, жиек ішектің сол иілімінен, flexura coli sinistra, басталып, сол мықын сүйегі шұнқырының тұсында тоқ ішектің «сигматәрізді» бөлігіне жалғасады. Тоқ ішектің сигматәрізді жиек ішегі, colon sigmoideum, тоқ ішектің төмендеген жиек ішегінің тікелей жалғасы.

Тік ішек

- Тік ішек, *rectum*, ас қорыту жүйесінің соңғы бөлігі. Сыртқы пішіні жағынан тоқ ішектен бұрын, аш ішек-ке ұқсас болып келуі, қабырғаларының бойында бойлық қабатының біркелкі орналасуына байланысты, таспалары, *tenia coli*, және кампаймалары, *haustreae coli*, жоқ. Жамбас қуысының мүйісі, *promontorium*, мен тік ішектің артқы өтісінің, *anus*, аралығында орналасқан.

Тік ішек қабырғаларының

құрылысы:

- Тік ішекқабырғалары: шырышты, шыры-шасты, бұлшықеттік және сірлі қабықтардан тұрады.
- Тік ішектің шырышты қабығы, tunica mucosa, жылтыр, бүрлеріжоқ, шырышты бездер мен дараланған лимфа түйіншелеріне өте бай.
- Шырышасты негіздің, tela submucosa, құрамы аралығында қантамырлар мен лимфа тамырлары, нервтер орналасқан іркілденген дәнекер тіндерден құралған. Шырышасты негіздің жақсы дамуына байланысты шы-рышты қабықтың бетінде бойлық және көлденең қатпарларды құрайды

- а) тік ішектің бойлық қатпарлары, *plicae longttudinales*. Тік ішектің артқы өтіс өзегі, *canalis anales*, тұрақты 8-10 қатпарлардан немесе артқы өтіс бағаналарынан, *columnae anales*, тұрады.
- ә) тік ішектің көлденең қатпарлары, *plicae transversales recti*, ол тік ішектің өту жолы шеңберінің $1/3$ бөлігін құрайды. Артқы өтіс қойнауларының, *sinus anales*, төменгі бөлігінде, шырышты қабығы мен шырышасты негізі дөңгелек артқы өтіс жапқыштарын, *valvulae anales*, құрайды. Ол жоғарыда бойлық артқы өтіс бағаналармен, *columnae anales*, жалғасқан. Артқы өтіс жапқыштарының терең қабаты тік ішектік гемморойдалық веналық өрімдерден, *plexus haemorrhoidalis*, тұрады. Бұл аймақты гемморойдалық аймақ деп, қабынуын гемморой деп атайды.

- Тік ішектің бұлшықеттік қабығы, *tunica muscularis*, бірыңғай салалы ішкі көлденең, сыртқы бойлық еттік қабаттан тұрады:
- а) сыртқы бойлық қабаты, *stratum longitudinale*, біркелкі орналасып, төменде артқы өтісті көтеруші бұлшықетке, *m.levator ani*, жалғасады.
- ә) ішкі көлденең қабаты, *stratum transversalis seu circulare*, тік ішектің артқы өтіс тесігінің еріксіз ішкі қысқыш бұлшықетін, *t. sphincter ani internus*, құрайды. Артқы өтіс тесігінің сыртқы қысқыш бұлшықеті, *t. sphincter ani externus*, артқы өтіс тесігінің ішкі қысқыш бұлшықеті мен терінің аралығында орналасқан.

Тік ішектің топографиясы

- Тік ішек, rectum, кіші жамбас қуысының ішінде, сегізкөз мүйісі мен, promontorium, құйымшақтың аралығында орналасқан. Артқы беті сегізкөздің алдыңғы бетімен; алдыңғы беті ер адамдарда несепқуықпен, vesica urinaria, қуықасты безбен, glandula prostata, шәует қуықшасымен, vesicula seminalis; әйел адамдарда жатырмен, uterus, және қынаппен vagina шектеседі.